

Innovation Title

પાકમાં ચૂસિયા જીવાત નિયંત્રણ

Category

પાક સંરક્ષણ

Notebook Number

lok(પ)૪, July-Aug-૨૦૦૦, Pg No. ૪

Brief

ડાંગર (<i>Oryza sativa</i>), કપાસ (<i>Gossypium herbaceum</i>) જેવા પાકમાં ચૂસિયા પ્રકારની જીવાતના નિયંત્રણ માટે જંતુનાશક તરીકે રતનજોત (<i>Jatropha curcas</i>) વનસ્પતિનો ઉપયોગ

Detail

દવાઓના વિકલ્પે વિવિધ વનસ્પતિઓમાંથી દવાઓ બનાવવા મોડાસા સ્થિત ગ્રામ સેવક શ્રી રજનીભાઈ છેલ્લા છ-સાત વર્ષ થી પ્રયત્નશીલ છે. સંશોધકના અનુભવ મુજબ, જે વનસ્પતિને પશુઓ પણ ન આરોગે તે વનસ્પતિ જરૂર જંતુનાશક હશે. એવી ધારણાને લઈને, મેં રતનજોત (<i>Jatropha curcas</i>) નો પ્રયોગ સૌ પ્રથમ ડાંગર (<i>Oryza sativa</i>) માં ચૂસિયા, મોલોમશી, તડતડીયા, હોપર, ટ્રિપ્સ વગેરેના નિયંત્રણ માટે કર્યું છે. અત્યારે દરેક પાકોમાં મોલોમશી અને ચૂસિયા જીવાત માટે આ દ્રાવણ અસરકારક સાબિત થયું છે.

ખેડૂતનાં જણાવ્યા મુજબ ૩ કિલો રતનજોતનાં પાનને ૨૦ લિટર પાણીમાં ઉમેરી, આ જથ્થો ચોથા ભાગનો એટલે કે પાંચ લિટર રહે ત્યાં સુધી ઉકાળ્યું. આ દ્રાવણને ઠંડુ પાડી ડાંગરમાં ચૂસિયા પ્રકારની જીવાતના નિયંત્રણ માટે ૧૫ લિટર પાણીમાં ૨૦૦ મિલી પ્રમાણે છંટકાવ કરવાથી નિયંત્રણ થયેલું જોવા મળ્યું છે. આ જ દવા કપાસમાં મોલોમશી તથા ચૂસિયા પ્રકારની જીવાતો માટે અસરકારક જણાઈ છે. આ દવા મોડાસા વિસ્તારમાં ૫૦ થી પણ વધુ ખેડૂતોના ખેતરોમાં પ્રયોગો હાથ ધરી અસરકારકતા ચકાસેલ છે. રાષ્ટ્રીય નવીનીકરણ પ્રતિષ્ઠાન દ્વારા પણ સંશોધકના વિશિષ્ટ સંશોધન બદલ વર્ષ ૨૦૦૧માં રાજ્ય સ્તરે પ્રથમ પુરસ્કાર પ્રાપ્ત થયેલ છે.

(આ પદ્ધતિ મે ૨૦૦૪માં રીચેક કરેલ છે.)

(નોંધ:- રીચેક - તા. ૧૬-૧૧-૨૦૦૬ - નરસિંહ પરમાર)

(ઉત્તરદાતાએ વધુ માહિતી આપેલ નથી અને અગાઉ આપેલ પદ્ધતિઓમાંથી ખૂટતી વિગતો પૂર્ણ કરશો તેમ જણાવેલ છે.)

Method of Use

Caution

Benefit

Condition

Material Used

રતનજોત (<i>Jatropha curcas</i>)

IPR Status

Keywords

ચૂસિયા, જીવાત, નિયંત્રણ, પાક, ડાંગર, <i>Oryza sativa</i>, રતનજોત, <i>Jatropha curcas</i>, સાબરકાંઠા

Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૧૧૦૧		Member Type	Innovator	
First Name	રજનીકાન્ત	Middle Name	ઉશાભાઈ	Last Name	પટેલ
Profession	ખેતી	Designation	ખેડૂત		
Address 1	૬૮, જીવનજ્યોત સોસાયટી, મેઘરજ રોડ				
Village	મું. મોડાસા	Taluka	મોડાસા		
District	Sabarkantha	State	Gujarat	Country	India
Biography					
Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૫૧૨૦		Member Type	Verifier	
First Name	મહેશ	Middle Name	બી	Last Name	પરમાર
Profession		Designation			
Address 1	બી-૧૮, રામદેવ નગર સોસાયટી, કુબેરશ્વર મહાદેવ, સૈજપુર, નરોડ રોડ, અમદાવાદ				
Village		Taluka			
District	Ahmadabad	State	Gujarat	Country	India
Biography					
Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૭૦૭૬		Member Type	Verifier	
First Name	નરસિંહભાઈ	Middle Name	બી	Last Name	પરમાર
Profession		Designation			
Address 1					
Village	મું. ધુળકોટા, પો. સિસોદરા	Taluka	મેઘરજ		
District	Sabarkantha	State	Gujarat	Country	India
Biography					

Innovation Title	મકાઈ (Zea mays)માં ગાભમારા ઈયળ નિયંત્રણ
Category	પાક સંરક્ષણ
Notebook Number	lok (૫) ૪, July-Aug-૨૦૦૦, Pg No. ૫
Brief	મકાઈ (Zea mays)માં ગાભમારાની ઈયળ નિયંત્રણ માટે દાંતે ઘસવાની છીંકણી અથવા તમાકુ(Nicotianatabaccum)નો ઉપયોગ
Detail	<p>મકાઈ (Zea mays)નો પાક સાબરકાંઠા, પંચમહાલ અને બનાસકાંઠા જિલ્લામાં ખરીફ ઋતુમાં મુખ્ય પાક છે. આ પાકમાં મુખ્ય જીવાત ગાભમારાની ઈયળ છે, જે પાક વાવ્યાથી ૨૦ દિવસે શરૂ થઈ પાક પૂરો થવા આવે ત્યાં સુધી નુકસાન કરતી જોવા મળે છે. જેના નિયંત્રણ માટે ખેડૂતો અતિ ઝેરી દવાઓનો ઉપયોગ કરે છે. ગાભમારાની ઈયળના ઉકેલ માટે શ્રી રવનીભાઈએ દાંતે ઘસવાની છીંકણી અથવા તમાકુ (Nicotianatabaccum)ના ભૂકાનો ઉપયોગ કર્યો છે.</p> <p>ખેડૂતનાં જણાવ્યા મુજબ એક કિલોગ્રામ તમાકુનો ભૂકો (છીંકણી - દાંતે ઘસવાની) લઈ તેમાં ચાળેલી નદીની રેતી ૫ કિલો મિશ્ર કરી, તેમાં ૨૦૦ થી ૨૫૦ મિલી પાણી ઉમેરી ભેજયુક્ત રેતી બનાવવી. જેથી છીંકણી ઉડવાની શક્યતા રહેતી નથી. અમારા અનુભવ મુજબ મકાઈનો પાક જ્યારે ૨૦ દિવસનો થાય ત્યારે તેની ભૂંગળીમાં આ મિશ્ર રેતી ને હાથ વડે થોડી થોડી નાંખીએ છીએ. છ કિલોનો આ જથ્થો એક હેક્ટરના મકાઈના પાક માટે પૂરતો છે. પાક જ્યારે ૪૦ દિવસનો થાય ત્યારે વધુ એક વખત માવજત કરવાથી ગાભમારાની ઈયળનું અસરકારક નિયંત્રણ થતું હોય છે.</p> <p>રવનીભાઈ કહે છે, મારા ઘરે છીંકણી પડી હતી, વળી હું ફોરેટનો વિકલ્પ શોધતો હતો. ત્યાં છીંકણીનો ઉપયોગ કરવાનો વિચાર સ્ફૂર્યો, અજમાવ્યો અને સફળ થયો. આજુબાજુના દસ ગામોનાં ૫૦૦થી પણ વધુ ખેડૂતોએ આ પ્રયોગ અજમાવ્યો છે. એક વીધામાં માત્ર ચાર રૂપિયાનો ખર્ચ આ પદ્ધતિથી આવે છે. (દાંતે ઘસવાની છીંકણી ૧૮થી ૨૦ રૂ. કિલોના ભાવે બજારમાં મળી રહે - તંત્રી) ડો. વી. એમ. વાળંદ (આદિવાસી સંશોધન તાલીમી કેન્દ્ર, દેવગઢ બારીયા) તથા ડો. ડી. જી. વાલા (૪, સુન્દરમ્ પાર્ક, બોરસદ રોડ, આણંદ)ના મત મુજબ તમાકુમાં નીકોટીન હોવાથી તેની જંતુદ્વન અસર જાણીતી છે. એટલે ગાભમારાની ઈયળ સામે રક્ષણ મળી શકે છે.</p>

(નોંધ:- આ પદ્ધતિનું પી.આઈ.સી ૨૧, મે ૨૦૦૪માં થયેલ છે.)

(નોંધ:- રીચેક - તા. ૧૬-૧૧-૨૦૦૬ - નરસિંહ પરમાર)

(ઉત્તરદાતાએ વધુ માહિતી આપેલ નથી અને અગાઉ આપેલ પદ્ધતિઓમાંથી ખૂટતી વિગતો પૂર્ણ કરશો તેમ જણાવેલ છે.)

Method of Use

Caution

Benefit

Condition

Material Used દાંતે ઘસવાની છીંકણી અથવા તમાકુ(Nicotianatabaccum)

IPR Status

Keywords ગાભમારા, ઈયળ, મકાઈ, Zea mays, દાંતે, છીંકણી, તમાકુ, Nicotianatabaccum, સાબરકાંઠા

Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૧૧૦૧		Member Type	Innovator	
First Name	રવનીકાન્ત	Middle Name	ઉશાભાઈ	Last Name	પટેલ
Profession	ખેતી	Designation	ખેડૂત		
Address 1	૬૮, જીવનજ્યોત સોસાયટી, મેઘરજ રોડ				
Village	મું. મોડાસા	Taluka	મોડાસા		
District	Sabarkantha	State	Gujarat	Country	India
Biography					
Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૭૦૭૬		Member Type	Verifier	
First Name	નરસિંહભાઈ	Middle Name	બી	Last Name	પરમાર
Profession		Designation			
Address 1					
Village	મું. ધુળકોટા, પો. સિસોદરા	Taluka	મેઘરજ		
District	Sabarkantha	State	Gujarat	Country	India
Biography					

Innovation Title

તુવેર (Cajanas cajan)ની નવી જાત

Category

પાક ઉત્પાદન

Notebook Number

lok (૫) ૪, Jul-Aug-૨૦૦૦, Pg No. ૫

Brief

તુવેર (Cajanas cajan)ના પાકમાંથી બીજની પસંદગી કરી તુવેરની નવી જાત વિકસાવવી અને વધુ ઉત્પાદન લેવું

Detail

સાબરકાંઠા જિલ્લાના મોડાસા તાલુકાના ગઢા ગામના શ્રી ધુળાભાઈ પુંજાભાઈ પટેલે તુવેરની નવી જાત વિકસાવી છે. ખેડૂતના જણાવ્યા મુજબ ૧૯૯૬માં બી.ડી.એન.૨ તુવેર (Cajanas cajan)ની જાતનું વાવેતર કર્યું હતું. આ ખેતરમાં બે છોડ શરૂઆતથી અલગ જણાતા હતા. જેમ કે (૧) પ્રશાખાઓ ઓછી હતી, ઊંચાઈ બી.ડી.એન.-૨ કરતાં વધુ હતી, (૨) ફૂલ લાલ રંગના અને વધુ જથ્થામાં, ટોચના ભાગે જોવા મળ્યા (૩) શીંગ જથ્થામાં ફોતરે જાડું અને એક શીંગમાં ૫ થી ૬ દાણા હતા. (૪) રોગ-જીવાત સામે પ્રતિકારક શક્તિ ધરાવતી જાત જોવા મળી. (૫) દાણાનો રંગ આછો ગુલાબી તથા બી.ડી.એન.-૨ કરતાં સહેજ મોટો જણાયો. ઉપરોક્ત લક્ષણો ઉપરથી આશાસ્પદ જાત જણાતાં આ બે છોડની કાપણી અલગ કરી હતી. આ બીજ ૧૯૯૭માં ખરીફ ઋતુમાં એક ચાસમાં અલગ વાવેતર કર્યું. આ વરસે વરસાદ ઓછો હતો, વળી પિયતની સુવિધા થઈ શકી નહિ, તેમ છતાં ૬ કિલો ઉત્પાદન મળ્યું. ૧૯૯૮માં છ કિલો તુવેરનું ૪૫ ગુંઠા જમીનમાં વાવેતર કર્યું. જેમાંથી ૧૩૦૦ કિલો (૬૫ મણ) ઉત્પાદન મળ્યું. સાબરકાંઠા જિલ્લાના સાહંબા પાસેના પટેલની મુવાડી ગામના શ્રી કાન્તિભાઈ પટેલને ગ્રામ સેવક શ્રી રવનીભાઈએ આ જાતનું બીજ આપ્યું હતું. બે વરસનાં અનુભવે તેઓએ તારવ્યું છે કે, પિયત અને બિનપિયત એમ બંને રીતે આ જાત ઉત્તમ પુરવાર થાય છે. બે ચાસ વચ્ચે સાડા ત્રણથી ચાર ફૂટનો ગાળો રાખવાતી તુવેરના છોડ ઉપર શીંગો બેસે ત્યારે એકબીજાની સામસામે ઊભા રહે છે. જો અંતર વધુ રાખવામાં આવે તો શીંગના વજનથી છોડ રાયડાની જેમ નમી જાય છે. જેથી, પિયત આપતાં શીંગ બગડે છે. મોડાસા (ઠે. જમાલવાવ ગાંચીવાડા)ના શ્રી ડોસ્તુભાઈ અફજલભાઈ ગુજરાતીએ ૧૯૯૯ના વરસે ૪ વીધામાં તુવેરની આ જાતનું વાવેતર કર્યું હતું. ખેડૂતના જણાવ્યા મુજબ, આ જાતને ફૂટ ઓછી હતી અને ઊંચી વધતી હતી. તેથી ઘણા ખેડૂતો શરૂઆતમાં કહેતા કે, આ તુવેર તો સોંઢાઈ ગઈ છે કાઢી નાખો. પરંતુ મેં થોડા દિવસ ધીરજ રાખી. મારા આશ્ચર્ય વચ્ચે લાલ-ગુલાબી ફૂલ આવ્યા તે એક સાથે અને જથ્થામાં આવ્યા. શીંગ મોટી, લાંબી અને પાપડી જેવી લાગે. તેથી મેં કાચી શીંગો ઉતારીને બજારમાં વેચવાનું શરૂ કર્યું. ખાવામાં મીઠી હોવાથી બજારમાં માંગ આવી. દસ હજાર રૂપિયાની લીલ શીંગ વેચી. તે ઉપરાંત ત્રણ વીધામાંથી ૬૦ મણ તુવેરનું ઉત્પાદન થયું. તુવેરના પાક પછી ઘઉંનું વાવેતર થઈ શક્યું. આ જાતનો દાણો બી.ડી.એન.-૨ કરતાં મોટો હોવાથી બજાર ભાવ થોડો ઓછો મળે છે.

(નોંધ:- આ પદ્ધતિનું પી.આઈ.સી ૨૧, મે ૨૦૦૪માં થયેલ છે.)

(નોંધ:- રીચેક - તા. ૧૬-૧૧-૨૦૦૬ - નરસિંહ પરમાર)

(ઉત્તરદાતાએ વધુ માહિતી આપેલ નથી અને અગાઉ આપેલ પદ્ધતિઓમાંથી ખૂટતી વિગતો પૂર્ણ કરશો તેમ જણાવેલ છે.)

Method of Use

Caution

Benefit

Condition

Material Used

IPR Status

Keywords

તુવેર, Cajanas cajan, પાક, બીજ, પસંદગી, સીંગ, ઘઉં, Triticum aestivum, વાવેતર, સાબરકાંઠા

Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૧૧૦૦		Member Type	Innovator	
First Name	રજનીકાન્ત		Middle Name	કેશાભાઈ	
Profession			Designation		
Address 1	સી-૦૬૮, જીવનજ્યોત સોસાયટી				
Village	મુ. મોડાસા		Taluka		
District	Sabarkantha	State	Gujarat	Country	India
Biography					
Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૨૭૬૦		Member Type	Innovator	
First Name	ધૂળાભાઈ		Middle Name	પૂંજાભાઈ	
Profession	ખેતી		Designation	ખેડૂત	
Address 1					
Village	મુ. ગઢા		Taluka મોડાસા		
District	Sabarkantha	State	Gujarat	Country	India
Biography					
Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૩૦૭૬		Member Type	Verifier	
First Name	નરસિંહભાઈ		Middle Name	બી	
Profession			Designation		
Address 1					
Village	મું. ઘુળકોટા, પો. સિસોદરા		Taluka મેઘરજ		
District	Sabarkantha	State	Gujarat	Country	India
Biography					

Innovation Title

તુવેર (Cajanas cajan)ની નવી જાત

Category

પાક ઉત્પાદન

Notebook Number

lok (૫) ૪, Jul-Aug-૨૦૦૦, Pg No. ૫

Brief

તુવેર (Cajanas cajan)ના પાકમાંથી બીજની પસંદગી કરી તુવેરની નવી જાત વિકસાવવી અને વધુ ઉત્પાદન લેવું

Detail

સાબરકાંઠા જિલ્લાના મોડાસા તાલુકાના ગઢા ગામના શ્રી ધુળાભાઈ પુંજાભાઈ પટેલે તુવેરની નવી જાત વિકસાવી છે. ખેડૂતના જણાવ્યા મુજબ ૧૯૯૬માં બી.ડી.એન.૨ તુવેર (Cajanas cajan)ની જાતનું વાવેતર કર્યું હતું. આ ખેતરમાં બે છોડ શરૂઆતથી અલગ જણાતા હતા. જેમ કે (૧) પ્રશાખાઓ ઓછી હતી, ઊંચાઈ બી.ડી.એન.-૨ કરતાં વધુ હતી, (૨) ફૂલ લાલ રંગના અને વધુ જથ્થામાં, ટોચના ભાગે જોવા મળ્યા (૩) શીંગ જથ્થામાં ફોતરે જાડું અને એક શીંગમાં ૫ થી ૬ દાણા હતા. (૪) રોગ-જીવાત સામે પ્રતિકારક શક્તિ ધરાવતી જાત જોવા મળી. (૫) દાણાનો રંગ આછો ગુલાબી તથા બી.ડી.એન.-૨ કરતાં સહેજ મોટો જણાયો. ઉપરોક્ત લક્ષણો ઉપરથી આશાસ્પદ જાત જણાતાં આ બે છોડની કાપણી અલગ કરી હતી. આ બીજ ૧૯૯૭માં ખરીફ ઋતુમાં એક ચાસમાં અલગ વાવેતર કર્યું. આ વરસે વરસાદ ઓછો હતો, વળી પિયતની સુવિધા થઈ શકી નહિ, તેમ છતાં ૬ કિલો ઉત્પાદન મળ્યું. ૧૯૯૮માં છ કિલો તુવેરનું ૪૫ ગુંઠા જમીનમાં વાવેતર કર્યું. જેમાંથી ૧૩૦૦ કિલો (૬૫ મણ) ઉત્પાદન મળ્યું.

સાબરકાંઠા જિલ્લાના સાહંબા પાસેના પટેલની મુવાડી ગામના શ્રી કાન્તિભાઈ પટેલને ગ્રામ સેવક શ્રી રવનીભાઈએ આ જાતનું બીજ આપ્યું હતું. બે વરસનાં અનુભવે તેઓએ તારવ્યું છે કે, પિયત અને બિનપિયત એમ બંને રીતે આ જાત ઉત્તમ પુરવાર થાય છે. બે ચાસ વચ્ચે સાડા ત્રણથી ચાર ફૂટનો ગાળો રાખવાતી તુવેરના છોડ ઉપર શીંગો બેસે ત્યારે એકબીજાની સામસામે ઊભા રહે છે. જો અંતર વધુ રાખવામાં આવે તો શીંગના વજનથી છોડ રાયડાની જેમ નમી જાય છે. જેથી, પિયત આપતાં શીંગ બગડે છે. મોડાસા (ઠે. જમાલવાવ ગાંચીવાડા)ના શ્રી ડોસ્તુભાઈ અફજલભાઈ ગુજરાતીએ ૧૯૯૯ના વરસે ૪ વીધામાં તુવેરની આ જાતનું વાવેતર કર્યું હતું. ખેડૂતના જણાવ્યા મુજબ, આ જાતને ફૂટ ઓછી હતી અને ઊંચી વધતી હતી. તેથી ઘણા ખેડૂતો શરૂઆતમાં કહેતા કે, આ તુવેર તો સોંઢાઈ ગઈ છે કાઢી નાખો. પરંતુ મેં થોડા દિવસ ધીરજ રાખી. મારા આશ્ચર્ય વચ્ચે લાલ-ગુલાબી ફૂલ આવ્યા તે એક સાથે અને જથ્થામાં આવ્યા. શીંગ મોટી, લાંબી અને પાપડી જેવી લાગે. તેથી મેં કાચી શીંગો ઉતારીને બજારમાં વેચવાનું શરૂ કર્યું. ખાવામાં મીઠી હોવાથી બજારમાં માંગ આવી. દસ હજાર રૂપિયાની લીલ શીંગ વેચી. તે ઉપરાંત ત્રણ વીધામાંથી ૬૦ મણ તુવેરનું ઉત્પાદન થયું. તુવેરના પાક પછી ઘઉંનું વાવેતર થઈ શક્યું. આ જાતનો દાણો બી.ડી.એન.-૨ કરતાં મોટો હોવાથી બજાર ભાવ થોડો ઓછો મળે છે.

(નોંધ:- આ પદ્ધતિનું પી.આઈ.સી ૨૧, મે ૨૦૦૪માં થયેલ છે.)

(નોંધ:- રીચેક - તા. ૧૬-૧૧-૨૦૦૬ - નરસિંહ પરમાર)

(ઉત્તરદાતાએ વધુ માહિતી આપેલ નથી અને અગાઉ આપેલ પદ્ધતિઓમાંથી ખૂટતી વિગતો પૂર્ણ કરશો તેમ જણાવેલ છે.)

Method of Use

Caution

Benefit

Condition

Material Used

IPR Status

Keywords

તુવેર, Cajanas cajan, પાક, બીજ, પસંદગી, સીંગ, ઘઉં, Triticum aestivum, વાવેતર, સાબરકાંઠા

Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૧૧૦૦	Member Type	Innovator
First Name	રજનીકાન્ત	Middle Name	કેશાભાઈ
Profession		Designation	
Address 1	સી-૦૬૮, જીવનજ્યોત સોસાયટી		
Village	મુ. મોડાસા	Taluka	
District	Sabarkantha	State	Gujarat
		Country	India
Biography			
Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૨૭૬૦	Member Type	Innovator
First Name	ધૂળાભાઈ	Middle Name	પૂંજાભાઈ
Profession	ખેતી	Designation	ખેડૂત
Address 1			
Village	મુ. ગઢા	Taluka	મોડાસા
District	Sabarkantha	State	Gujarat
		Country	India
Biography			
Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૩૦૭૬	Member Type	Verifier
First Name	નરસિંહભાઈ	Middle Name	બી
Profession		Designation	
Address 1			
Village	મું. ઘુળકોટા, પો. સિસોદરા	Taluka	મેઘરજ
District	Sabarkantha	State	Gujarat
		Country	India
Biography			

Innovation Title	કપાસ (Gossypium hirsutum)માં સફેદ માખીનું નિયંત્રણ
Category	પાક સંરક્ષણ
Notebook Number	lok(૬) ૧-૨, Jan-April-૨૦૦૧
Brief	કપાસ (Gossypium hirsutum)માં સફેદ માખીના નિયંત્રણ માટે સફળ ઔષધિ ગંધાતી (Lantana camara) નો ઉપયોગ
Detail	<p>ગુજરાતમાં અને એમાંય ખાસ કરીને ઉત્તર ગુજરાતમાં ૧૯૮૫થી ૯૦ દરમ્યાન કપાસ (Gossypium hirsutum)ની સંકર જાતોમાં સફેદ માખીઓ પાક નષ્ટ કર્યો હતો, બજારની રાસાયણિક દવાઓ વડે તેનું નિયંત્રણ થઈ શક્યું નહોતું અને ખેડૂતોને ત્યારે ખોટ સહન કરવી પડી હતી. આ સફેદ માખીના કારણે જ કપાસનો વાવેતર વિસ્તાર ઘટ્યો છે.</p> <p>સફેદ માખીનું નિયંત્રણ શું હોઈ શકે ? આ સમસ્યાના ઉપચાર માટે મોડાસાના પ્રયોગશીલ ગ્રામસેવક શ્રી રવજીકાન્ત કે. પટેલ એ ગંધાતીના ઉપયોગ વડે નિયંત્રણ મેળવવા સફળતા પ્રાપ્ત કરી છે.</p> <p>ખેડુતમા જણાવ્યા મુજબ ગંધાતી (Lantana camara) ના ટોચના ૩ કિલો પાનને ૨૦ લિટર પાણીમાં ઉમેરી ૩ થી ૪ કલાક ઉકાળવામાં આવે છે. જ્યારે પાત્રમાં પાંચ લિટર દ્રાવણ રહે ત્યારે ઉકાળવાનું બંધ કરી ઠંડુ પડ્યે ગાળી લેવામાં આવે છે. આ દ્રાવણને ૧૫ લિટરના પંપમાં માત્ર ૭૫થી ૮૦ મિલી પ્રમાણે છંટકાવ કરવાથી સારું નિયંત્રણ થાય છે. રવજીકાન્તભાઈના અનુભવ પ્રમાણે, જો ગંધાતીના અર્કનું પ્રમાણ ૮૦ મિલીથી વધારવાથી કપાસના ફૂલનું ખરણ થાય છે. વળી તેથી વધુ માત્રા આડઅસર પણ કરે છે. પરંતુ ૭૫થી ૮૦ મિલી માત્રાથી છોડને નુકસાન થતું નથી. વળી, ફૂલ અને છંડવા સલામત રહે છે.</p> <p>રવજીકાન્તભાઈએ નિરીક્ષણ કર્યું છે કે, આ ચૂસિયા જીવાત ગંધાતીના અર્કથી મૃત્યુ નથી પામતી પરંતુ જીવાતને પાક ખાવા પ્રત્યે અરૂચી થાય છે. તેથી છંટકાવ કર્યા પછીના ત્રણથી ચાર દિવસમાં જ ચૂસિયાનો ઉપદ્રવ ઘટવા લાગે છે. વળી, મજાની વાત એ છે કે, આ દવા પરભક્ષી અથવા મિત્ર કિટકોને નુકસાન પહોંચાડતી નથી.</p> <p>(નોંધ:- આ પદ્ધતિનું પી.આઈ.સી ૨૧, મે ૨૦૦૪માં થયેલ છે.)</p>

Method of Use

Caution

Benefit

Condition

Material Used ગંધાતી (Lantana camara)

IPR Status

Keywords ગંધાતી, કપાસ, Lantana camara, સફેદ, માખી, સાબરકાંઠા

Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૧૧૦૦		Member Type	Innovator	
First Name	રવજીકાન્ત	Middle Name	કેશાભાઈ	Last Name	પટેલ
Profession	Designation				
Address 1	સી-૦૬૮, જીવનજ્યોત સોસાયટી				
Village	મુ. મોડાસા	Taluka			
District	Sabarkantha	State	Gujarat	Country	India
Biography					

Innovation Title

જીરું (Cuminum cyminum)માં મોલો મશી

Category

પાક સંરક્ષણ

Notebook Number

lok(૬) ૧-૨, Janu-Apr-૨૦૦૦, Pg No. ૫

Brief

જીરું (Cuminum cyminum)માં મોલોના નિયંત્રણ માટે રતનજોત (Jatropha curcas)ના પાન અને પાણીનો ઉપયોગ

Detail

આ પદ્ધતિ મે ૨૦૦૪માં રીચેક કરેલ છે.

મોડાસા તાલુકાના રામપુરા કંપાના રંજનીકાન્તભાઈ પટેલે એ જીરુંમાં રતનજોત (Jatropha curcas)ના દ્રાવણથી મોલોનું નિયંત્રણ કર્યું છે. ત્રણ કિલો રતનજોતના પાનને ૨૦ લિટર પાણીમાં ઉમેરી દ્રાવણ પાંચ લિટર રહે ત્યાં સુધી ઉકાળવામાં આવે છે. આ દ્રાવણને ૧૫ લિટરના પંપમાં ૧૦૦ થી ૧૫૦ મિલી પ્રમાણે છંટકાવ કરવાથી મોલો મશીનું નિયંત્રણ થય છે. આ દવાના છંટકાવથી મોલો મશી ૩ થી ૪ દિવસમાં ભૂખે મરી જાય છે. વળી લાલ દાળિયા (લેડી બર્ડ બીટલ) ને નુકશાન થતું નથી. તેથી મોલો મશીનું નિયંત્રણ ઝડપથી થાય છે. બે સરખા ખેતરોમાં રાસાયણિક દવાની સરખામણીમાં ચાલુ વર્ષે આ અખતરો કર્યો હતો. જેમાં ઉપરોક્ત પરિણામ જોવા મળ્યું હતું.

આ પદ્ધતિના સંશોધક શ્રી રંજનીકાન્ત પટેલના જણાવ્યા મુજબ, વરીયાળી (Foeniculum vulgare), મરચી (Capsicum annum), આંબા (Mangifera indica) ઠાસમ (Punica granatum) વગેરેમાં શીપ્સ અને મોલોમાં વધુ અસરકારક નિયંત્રણ મેળવવા રતનજોતના ઉપર મુજબના અર્કમાં ૫૦૦ મિલી કેરોસીન મિશ્ર કરવામાં આવે છે. આ કેરોસીન ઉમેરતાં પહેલાં, ૫૦ ગ્રામ અરીઠાનો ભૂકો અથવા ૫૦ ગ્રામ કપડાં ધોવાનો પાવડર પાણીમાં મિશ્ર કરી, કેરોસીનને તેમાં ફાડીને રતનજોતના ૫ લિટરના અર્કમાં મિશ્ર કરવાથી સારું નિયંત્રણ જોવા મળે છે.

(નોંધ:- આ પદ્ધતિનું પી.આઈ.સી ૨૧, મે ૨૦૦૪માં થયેલ છે.)

(નોંધ:- રીચેક - તા. ૨૯-૧૧-૨૦૦૬ - નરસિંહ પરમાર)

(ઉત્તરદાતાએ વધુ માહિતી આપેલ નથી અને અગાઉ આપેલ પદ્ધતિઓમાંથી ખૂટતી વિગતો પૂર્ણ કરશો તેમ જણાવેલ છે.)

Method of Use

Caution

Benefit

Condition

Material Used

રતનજોત (Jatropha curcas)ના પાન અને પાણી

IPR Status

Keywords

મોલોમશી, રતનજોત, Jatropha curcas, પાન, પાણી, જીરું, Cuminum cyminum, મરચી, Capsicum annum, આંબા, Mangifera indica, સાબરકાંઠા

Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૧૧૦૧		Member Type	Innovator	
First Name	રજનીકાન્ત	Middle Name	ઉશાભાઈ	Last Name	પટેલ
Profession	ખેતી	Designation	ખેડૂત		
Address 1	૬૮, જીવનજ્યોત સોસાયટી, મેઘરજ રોડ				
Village	મું. મોડાસા	Taluka	મોડાસા		
District	Sabarkantha	State	Gujarat	Country	India
Biography					
Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૫૧૨૦		Member Type	Verifier	
First Name	મહેશ	Middle Name	બી	Last Name	પરમાર
Profession		Designation			
Address 1	બી-૧૮, રામદેવ નગર સોસાયટી, કુબેરશ્વર મહાદેવ, સૈજપુર, નરોડ રોડ, અમદાવાદ				
Village		Taluka			
District	Ahmadabad	State	Gujarat	Country	India
Biography					
Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૭૦૭૬		Member Type	Verifier	
First Name	નરસિંહભાઈ	Middle Name	બી	Last Name	પરમાર
Profession		Designation			
Address 1					
Village	મું. ધુળકોટા, પો. સિસોદરા	Taluka	મેઘરજ		
District	Sabarkantha	State	Gujarat	Country	India
Biography					

Innovation Title

પાકમાં જીવાતનું નિયંત્રણ(નિકોટી)

Category

પાક સંરક્ષણ

Notebook Number

lok(૬)૧-૨, Jan-Apr-૨૦૦૨, Pg No. ૫

Brief

પાકમાં પાન ખાવાવાળી ઈયળના નિયંત્રણ માટે કુવરપાકુ (Aloe vera), લીમડા (Azadirachta indica)નું તેલ, દાંતે ઘસવાની છીંકણી અથવા તમાકુ (Nicotiana tabacum)નો ભૂકો, પાણી, અરીઠા (Sapindus emarginatus)ના ભુકાનો ઉપયોગ

Detail

ભીંડા (Abelmoschus esculentus), દિવેલા (Ricinus communis), કપાસ (Gossypium hirsutum), તમાકુ (Nicotiana tabacum), તેમજ શાકભાજી વગેરેમાં કાબરી ઈયળ જ્યારે ચણા, તુવેર, વાલ જેવા પાકોમાં લીલી ઈયળનો ઉપદ્રવ ખેડૂતો માટે સમસ્યારૂપ હોય છે. આના નિયંત્રણ માટે અલગ અલગ પ્રયત્નો થયા છે. પરંતુ ત્રણ- ચાર વનસ્પતિજન્ય પદાર્થોને મેળવીને અસરકારક દવાની શોધમાં પ્રયોગશીલ ગામ સેવક શ્રી રજનીભાઈએ નવીન પદ્ધતિ વિકસાવી છે.

ખેડૂતનાં જણાવ્યા મુજબ, ૪ કિલો કુવરપાકુ (Aloe barbedensis), ૫૦૦ મિલી લીમડા (Azadirachta indica)નું તેલ અને ૫૦૦ ગ્રામ દાંતે ઘસવાની છીંકણી (તમાકુનો ભૂકો) ને ૨૦ લિટર પાણીમાં ૩ થી ૪ કલાક ઉકાળી દ્રાવણ ચોથા ભાગનું અર્થાત પાંચ લિટર રહે ત્યારે ઉતારી લેવું. તેમાં ૫૦ ગ્રામ અરીઠા (Sapindus emarginatus)નો ભૂકો નાખી બે-ત્રણ વખત હલાવી ઠંડુ પાડી ગાળી લેવું. આ દ્રાવણ કાબરી તથા લીલી ઈયળના નિયંત્રણ માટે ૧૫ લિટર પાણીમાં ૧૦૦ થી ૧૫૦ મિલી પ્રમાણે છંટકાવ કરવાથી ૮૦ થી ૯૦ ટકા સુધી નિયંત્રણ જોવા મળે છે. બીજી વખતે ૭-૧૦ દિવસના ગાળે છંટકાવ કરવામાં આવે છે. આ પદ્ધતિ મોડાસા તાલુકાના પહાડપુરા ગામના શ્રી નિરંજનભાઈ પટેલે પણ અપનાવી અસરકારક પરિણામ મેળવ્યું છે. કુવરપાકુ ઉદ્દેશ્ય તરીકે કામ કરે છે.

(આ પદ્ધતિ મે ૨૦૦૪માં રીચેક કરેલ છે.)

- નિં- નીમ (લીમડો) - જંતુનાશક તરીકે કામ કરે છે.
- કુ - કુવરપાકુ - ઉદ્દેશ્ય તરીકેનું કામ કરે છે.
- છી - છીંકણી (તમાકુ) - જંતુનાશક તરીકે કામ કરે છે)

(નોંધ:- આ પદ્ધતિનું પી.આઈ.સી ૨૧ મે, ૨૦૦૪માં મહેશ બી. પરમારે કરેલ છે.)

(નોંધ:- રીચેક - તા. ૨૯-૧૧-૨૦૦૬ - નરસિંહ પરમાર)

(ઉત્તરદાતાએ વધુ માહિતી આપેલ નથી અને અગાઉ આપેલ પદ્ધતિઓમાંથી ખૂટતી વિગતો પૂર્ણ કરશો તેમ જણાવેલ છે.)

Method of Use

Caution

Benefit

Condition

Material Used

કુવરપાકુ (Aloe barbedensis), લીમડા (Azadirachta indica)નું તેલ, દાંતે ઘસવાની છીંકણી અથવા તમાકુ (Nicotiana tabacum)નો ભૂકો, પાણી, અરીઠા (Sapindus emarginatus)નો ભુકા

IPR Status

Keywords

લીલી, ઈયળ, કાબરી, શાકભાજી, કુવરપાકુ, Aloe barbadensis, લીમડો, Azadirachta indica, તેલ, છીંકણી, તમાકુ, Nicotiana tabacum, ભૂકો, પાણી, અરીઠા, Sapindus laurifolia, સાબરકાંઠા

Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૧૧૦૦	Member Type	Innovator
First Name	રજનીકાન્ત	Middle Name	કેશાભાઈ
Profession		Designation	
Address 1	સી-૦૬૮, જીવનજ્યોત સોસાયટી		
Village	મુ. મોડાસા	Taluka	
District	Sabarkantha	State	Gujarat
		Country	India
Biography			
Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૫૧૨૦	Member Type	Verifier
First Name	મહેશ	Middle Name	બી
Profession		Designation	
Address 1	બી-૧૮, રામદેવ નગર સોસાયટી, કુબેરશ્વર મહાદેવ, સૈજપુર, નરોડ રોડ, અમદાવાદ		
Village		Taluka	
District	Ahmadabad	State	Gujarat
		Country	India
Biography			
Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૭૦૭૬	Member Type	Verifier
First Name	નરસિંહભાઈ	Middle Name	બી
Profession		Designation	
Address 1			
Village	મું. ધુળકોટા, પો. સિસોદરા	Taluka	મેઘરજ
District	Sabarkantha	State	Gujarat
		Country	India
Biography			

Innovation Title

કપાસ (Gossypium hirsutum)માં લીલા ચૂસિયાના નિયંત્રણ

Category

પાક સંરક્ષણ

Notebook Number

lok(૬) ૧-૨, Jan-Apri-૨૦૦૧, Pg No. ૬

Brief

કપાસ (Gossypium hirsutum)માં લીલા ચૂસિયાના નિયંત્રણ માટે કાળી વેલડીનો ઉપયોગ કરવો.

Detail

કપાસ (Gossypium hirsutum)ના પાકમાં લીલા ચૂસિયા (જેસીડ) ના નિયંત્રણ માટે ઘણીબધી રાસાયણિક દવાઓ એક પછી એક નિષ્ફળ સાબિત થતી જાય છે. કારણ કે આ લીલા ચૂસિયા (જેસીડ) ઘણી ઝડપથી આ દવાઓ સામે પ્રતિકારક ધરાવતું બની જાય છે.

સાબરકાંઠા જિલ્લામાં પહાડપુર ગામના નિરંજનભાઈ પટેલે કપાસનો બિયારણ પ્લોટ કર્યો હતો. તેમાં જૈવિક પદ્ધતિએ ખેતી કરવાની નેમ રાખી હતી.

કપાસમાં શરૂઆતનાં ૩૦ થી ૫૦ દિવસની અવસ્થાએ લીલા ચૂસિયાનો ઉપદ્રવ શરૂ થયો. જે અન્ય જૈવિક દવાઓથી સારું નિયંત્રણ ન થયું. આ સમયે કાળી વેલડીના અર્કનો છંટકાવ અસરકારક જણાયો.

ખેડૂતના જણાવ્યા મુજબ કપાસ (Gossypium hirsutum)ના પાકમાં લીલા ચૂસિયા (જેસીડ) ના નિયંત્રણ માટે ૩ કિલો કાળી વેલડીને ૨૦ લિટર પાણીમાં ઉમેરી દ્રાવણ ચોથા ભાગનું એટલે કે પાંચ લિટર રહે ત્યાં સુધી ગરમ કર્યું. આ દ્રાવણને ઠંડુ પડ્યે ગાળી લઈ ૧૫ લિટરના પંપમાં ૧૦૦ થી ૧૫૦ ગ્રામ પ્રમાણે છંટકાવ કરવાથી લીલા ચૂસિયાનો ઉપદ્રવ કાબૂમાં આવ્યો હતો. આ દ્રાવણના છંટકાવથી અમારું બીજ ઉત્પાદન અન્ય રાસાયણિક પ્લોટની તુલનામાં સમકક્ષ રહ્યું. વળી, ખેતીનો ખર્ચ ઘટ્યો છે. જમીનને રસાયણોની આડ અસરોથી બચાવી શક્યા છીએ.

અન્ય ઉપયોગ કર્તા ખેડૂતો:-

નિરંજન પટેલ, મું. પહાડપુર, તા. મોડાસા, જિ. સાબરકાંઠા

(નોંધ:- આ પદ્ધતિનું પી.આઈ.સી ૨૧ મે, ૨૦૦૪માં થયેલ છે.)

(નોંધ:- રીચેક - તા. ૨૮-૧૧-૨૦૦૬ - નરસિંહ પરમાર)

(ઉત્તરદાતાએ વધુ માહિતી આપેલ નથી અને અગાઉ આપેલ પદ્ધતિઓમાંથી ખૂટતી વિગતો પૂર્ણ કરશો તેમ જણાવેલ છે.)

Method of Use

Caution

Benefit

Condition

Material Used

કાળી વેલડી

IPR Status

Keywords

લીલા ચૂસિયા, કપાસ, Gossypium hirsutum, કાળી વેલડી, નિયંત્રણ, સાબરકાંઠા

Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૧૧૦૦	Member Type	Innovator
First Name	રજનીકાન્ત	Middle Name	કેશાભાઈ
Profession		Designation	
Address 1	સી-૦૬૮, જીવનજ્યોત સોસાયટી		
Village	મુ. મોડાસા	Taluka	
District	Sabarkantha	State	Gujarat
		Country	India
Biography			
Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૧૧૦૦	Member Type	Scout
First Name	રજનીકાન્ત	Middle Name	કેશાભાઈ
Profession		Designation	
Address 1	સી-૦૬૮, જીવનજ્યોત સોસાયટી		
Village	મુ. મોડાસા	Taluka	
District	Sabarkantha	State	Gujarat
		Country	India
Biography			
Member ID	DTP૦૦૧૦૦૦૦૦૦૩૦૩૬	Member Type	Verifier
First Name	નરસિંહભાઈ	Middle Name	બી
Profession		Designation	
Address 1			
Village	મું. ધુળકોટા, પો. સિસોદરા	Taluka	મેઘરજ
District	Sabarkantha	State	Gujarat
		Country	India
Biography			